

T4 tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm. Laekunud arvamused ja valla seisukoht arvamuse osas

Esitatud arvamus	Seisukoht
<p>1. Terviseamet, 09.08.2024 nr 9.3-4/24/7823-2</p>	
<p>Terviseameti lääne regionaalosakond on tutvunud Kehtna vallas tuuleenergia arendusala T4 „Hiie taastuv-energiapark“ detailplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH programmiga ning ei esita täiendavaid ettepanekuid ega vastuväiteid.</p> <p>Amet on nõus, et KSH käigus tuleks käsitleda kavandatava tegevusega kaasneda võivaid negatiivseid mõjusid ümbruskonna elanikele.</p>	<p>Teadmiseks võetud</p>
<p>2. Keskkonnaamet, 13.08.2024 nr 6-5/24/16226-2</p>	
<p>Keskkonnaamet on programmi läbi vaadanud ning esitame oma pädevusvaldkonnast lähtudes järgmised märkused ja ettepanekud programmi täpsustamiseks:</p> <p>1. Keskkonnaamet on 21.03.2023 kirjaga nr 6-5/22/11056-8 esitanud omapoolsed kommentaarid Kehtna valla üldplaneeringuga valitud tuuleenergeetika arenguala T4 kohta. Keskkonnaamet väljendas seisukohta, et arenguala T4 lõuna- ja idaosa arendamine võib olla negatiivse mõjuga erinevatele linnuliikidele. Samas leidsime, et ala on piisavalt suur ning selle põhjaosas arendamine on eelduslikult looduskaitsele võimalik, arenduse tegelik maht saab selguda edasises arendusetapis läbi viidavate uuringute tulemusel, eriti must-toonekure elupaigakasutuse andmetel. Eeltoodud seisukohast lähtudes võib programmi lk 11 joonisel 1 kujutatud tuulikute esialgset paiknemislahendust pidada üsnagi optimistlikuks, kuid seda võib võtta elustiku uuringute tegemisel ja hinnangute andmisel lähtepunktiks, millest eeldatavasti aktsepteeritavat lõplikku lahendust kujundada.</p>	<p>Teadmiseks võetud. KSH programmi joonisel 1 ongi kujutatud tuulepargi soovitatavat maksimaallahendust andmaks kaasatavatele ja koostöö tegijatele indikatiivset ettekujutust palju alale tuulikuid rajada oleks võimalik. Tuulikute arv ja paiknemine selgub detailplaneeringu koostamisel lähtudes läbiviidavatest uuringutest ja KSHst</p>
<p>2. Lk 17. Linnustiku-uuringutes on viidatud tuulealadele T1, T2, T3, kuid need ei ole hetkel programmi fookus. Nende alade mainimisel tuleks markeerida, et ka nendel aladel ollakse uuringute vajadusest teadlikud (seda on tehtud nt lk 41), kuid hetkel keskendutakse vaid T4 alale. Vastasel juhul võib tekkida ootus või väärarusaam, et programm katab ka teised tuulealad. Näiteks suur-laukhanede puhul on mainitud vaid ala T1. Soovitame kasutada termini roheline võrgustik asemel liitsõna rohevõrgustik (mis on ka planeerimisseaduse § 6 p 17 kohane termin). Roheline võrgustik viitab rohelist värvi võrgustikule, kuid ei pruugi edasi anda termini sisu. Seda enam, et lk 27 on eraldi peatükk pealkirjaga Rohevõrgustik. Kahe erineva termini samaaegne kasutamine võib tekitada segadust.</p>	<p>Selgitame, et viidatud koha puhul KSH programmis on tegu väljavõttega kehtiva üldplaneeringu seletuskirjast. KSH programmi koostamisel ei saa kehtivate ülemuslike strateegiliste dokumentide teksti muuta.</p> <p>Rohevõrgustiku mõiste osas KSH programmi korrigeeritakse</p>
<p>3. Lk 22. Täpsustuseks märgime et nn metsamaa erisus looduskaitseaduse (LKS) § 38 lg 2 mõistes kehtib üksnes Velise jõe, kuid mitte Vastja oja kaldal. Juhul kui tuulepargi kavandamisel on möödapääsmatu rajada kalda ehituskeeluvööndisse ulatuvatena uusi ehitisi, mis ei kuulu LKS § 38 lg 4 või 5 erisuste alla (näiteks avalikult kasutatavate teede hulka mitte kuuluvad juurdepääsuteed tuulikutele), tuleb taotleda planeeringu protsessis ehituskeeluvööndi vähendamist, millele on viidatud ka lk 36. Märgime, et LKS § 40 lg 4 p 2 kohaselt esitab kohalik omavalitsus ehituskeeluvööndi vähendamiseks Keskkonnaametile taotluse ja planeerimisseaduse kohaselt kehtestatud üldplaneeringu muutmise ettepanekut sisaldava vastuvõetud detailplaneeringu.</p>	<p>Teadmiseks võetud</p>
<p>4. Lk 24. Alale T4 lähimaid liikide püsielupaiku mainides on nimetatud metsise püsielupaiku Ahekõnnut ja Vastjat. Juhime tähelepanu, et metsise Ahekõnnu püsielupaiga sees on omakorda Vastja must-toonekure</p>	<p>KSH programmi täiendatakse vastavalt ettepanekule</p>

Esitatud arvamus	Seisukoht
<p>püsielupaik (KLO3002685), elupaigana on seda mainitud lk 25. Palume siiski ka must-toonekure püsielupaik selles loendis nimetada. Lk 33 on linnustiku-uuringu lähteseisukohtades mainitud, et tähelepanu pööratakse kuni 10 kilomeetri kaugusele jäävatele must-toonekure elupaikadele, mistõttu on asjakohane mainida ka Kõrbja must-toonekure püsielupaika (KLO3002089), mis oli 2023. aastal asustatud.</p>	
<p>5. Lk 26. Punajalg-tildri ladinakeelne nimi on kirjaveaga Tringa tõtanus (õige on totanus).</p>	KSH programmi korrigeeritakse
<p>6. Lk 30. Palume korrigeerida või täpsustada esitatud seost KSH-ga paralleelselt valmivate uuringute ja analüüside ning üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsiga. Siinkohal juhime tähelepanu saatjatega varustatud must-toonekurgede andmete põhjal Kotkaklubi poolt tehtud analüüsile „Satelliit- ja GSM-põhiste saatjatega varustatud kotkaste ja must-toonekurgede info soetamine ja pesitsusaegse info analüüs ja must-toonekurgede tugitoitmine“, mille kasutamine KSH koostamisel on antud juhul asjakohane.</p>	KSH programmi korrigeeritakse
<p>7. Lk 31. Viidatud on LKS § 701 kohastele hüvitusmeetmetele. Märkime, et LKS § 701 on suunatud Natura 2000 alade terviklikkust ebasoodsalt mõjutavate tegevustega kaasneva kahju hüvitamisele. Juhul kui detailplaneeringu puhul võib tulla kaalumisele ka muude loodusväärtustega seotud kahjude hüvitamine, tuleks antud lõigu sõnastust korrigeerida.</p>	Selgitame, et tegu on KeHJS § 40. lg 4 p 8 ¹ kohase sõnastusega. Antud sõnastust täiendati ja lisati ka lisaks Natura hüvitusmeetmetele ka teiste hüvitusmeetmete käsitlemise võimalikkus.
<p>8. Lk 31. Dokumendi kohaselt on kavandatava tegevuse eesmärgiks rajada Kehtna valla üldplaneeringuga määratud Kehtna vallas asuvale perspektiivsele tuuleenergia arendusalale T4 „Hiie taastuvenegiapark“ esmase prioriteedina tuuleenergia osa, perspektiivselt ka päikeseparkide ning elektrienergiasalvestite osa. Võimalike alternatiivide osas tuleb täpsustada, mida peetakse silmas päikeseparkide perspektiivi all ning kas tuuleenergia arendamist ja päikeseenergia arendamist saab teatud ulatuses vaadelda alternatiivsete võimalustena.</p>	Detailplaneeringu ja selle KSH kontekstis ei võrrelda päikese- ja tuulepargi rajamise alternatiive. Detailplaneeringu põhiliseks eesmärgiks on alale tuulepargi kavandamine. Kui planeeringu ja selle KSH käigus ilmneb, et alale on võimalik kavandada ilma olulist ebasoodsat mõju avaldamata mingis mahus ka päikesepark ja näha ette sobilik ala salvestusseadmetele vms kaasnevatele objektidele, siis nende asukoht nähakse ette planeeringus. Vastav selgitus lisatakse KSH programmi
<p>9. Lk 33. Loetletud on linnustiku uuringu põhiteemad. Olemasoleva info valguses on kõige olulisemaks uurin-guteemaks selgitada välja planeeringualale suhteliselt lähedal pesitseva must-toonekure elupaigakasutus, sh kasutatavad toitumisalad, mille alusel saab hinnata võimalikku mõju liigile. See rõhuasetus ei tule kirjeldatud uuringu plaanist esile. Palume täpsustada, et välja tuleb selgitada must-toonekure (potentsiaalne) elupaigaka-sutus ja võimalik mõju liigile (vastavalt Kehtna valla üldplaneeringus seatud taastuvenergeetika kavandamise tingimustele). Kehtna valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande lisa „Kehtna valla üldplaneeringus tuuleenergia arendusalade kavandamine ja kaasnevad mõjud“ lk-l 30 on märgitud, e tuleb detailse lahenduse ja selle KSH koostamisel kõrgendatud tähelepanu pöörata alasid läbivatele vooluveeko-gude kasutusele must-toonekure toitumisaladena. Meie hinnangul annab parima tulemuse ja võimaldab anda kindlamaid hinnanguid must-toonekure telemeetrilised uuringud.</p>	KSH programmi linnustiku uuringu kirjeldust täiendatakse. Kuna piirkonna kohta on olemas ajakohased saat-jaga varustatud must-toonekure liikumisandmed, siis lähtutakse elupaigakasutuse hindamisel suuresti olemas-olevatest andmetest

T4 tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm. Laekunud arvamused ja valla seisukoht arvamuse osas

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
10. Lk 33. Samuti tuleb täpsustada linnustiku uuringute loetelu metsise kohta, sest vastavalt üldplaneeringus seatud taastuvenergeetika kavandamise tingimustele vajab metsise osas erilist tähelepanu tuuleenergia arenguala T4. Läbi ala on võimalik metsiste liikumine elupaikade vahel ja sellega seondult võivad tuulepargi rajamisel esineda mõjud elupaikade sidususele.	KSH programmi linnustiku uuringu kirjeldust täiendatakse
11. Lk 34. KSH raames hinnatakse mõju kaitstavatele loodusobjektidele, sh liikidele ning pakutakse vajadusel välja meetmeid olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks ning vajadusel hüvitamiseks. Märkime, et planeeringualal ei ole registreeritud olulisi kahepaiksete elupaiku, kuid suures osas on tegemist märgade metsadega, mis sellele loomarühmale elupaigaks sobib. Seega kui tuulepargi rajamisega kaasneb oluline olemasoleva kuivendusvõrgu ümberehitamine või rekonstrueerimine või muu sarnase mõjuga ehitustegevus, palume kaaluda kahepaiksete elupaikade säilitamiseks või taastamiseks meetmete kavandamist1.	Mõju hindamine kahepaiksete elupaikadele lisatakse KSH hindamisulatusse
12. Lk 37. Tuuleenergia arendusala T4 kattub suures osas Kehtna valla üldplaneeringu kohase rohevõrgustiku koridoriga. KSH käigus hinnatakse mõju rohevõrgustiku sidususele eksperthinnangu vormis. Kuna arendusala asub rohevõrgustiku koridori suudmealal, siis analüüsil palume pöörata erilist tähelepanu võimalikule barjääriefektile ja vajadusel muuta tuulikute paigutust.	Arvestatakse KSH aruande koostamisel
13. Lk 40. Kumulatiivse mõju võimalike allikatena tuleb (nt Kõnnumaa-Väätsa linnualaga seotud asjakohase hindamise käigus) arvestada piirkonna olemasolevaid ja perspektiivseid maavara kaevandusi (Imsi turba maardla, Akimatsi II liivakarjäär).	KSH programmi täiendatakse nimetatud potentsiaalse kumulatiivse mõju allikate osas
14. Lk 44. Nimetatud on KSH töörühm, linnustiku ekspertidena osalevad Liisi Peets ja Anneli Albert. Ehkki neil on Keskkonnaagentuuri hankes osalemisega tõestatud pädevus linnustiku uuringute tegemiseks ning vastavate soovitude andmiseks, siis uuringupiirkonnast lähtudes leiame, et töörühma tuleb lisada ka must-toonekure pikaajalise uurimisega seotud ekspert.	Linnustiku hindamise ekspertgrupi koosseisu täiendatakse. Must-toonekure osas osaleb hinnangute andmises Urmas Abel, kes omab pikaajalist kogemust must-toonekure seire ja ka elupaikade taastamistegevuste korraldamises
3. Maa-amet, 14.08.2024 nr 6-3/23/16385-6	
Avaldatud dokumentide hulgas olnud graafilise osa „Lisa 1. Joonis tuulikute orienteeruvate asukohtadega koos tuulikute labade projektsiooniga“ joonise järgi kattub detailplaneeringu ala idaservas vähesel määral Imsi turbamaardla (maavarade registri registrikaart nr 218) hästilagunenud turba aktiivse tarbevaru 6. plokiga ja vähelagunenud turba aktiivse tarbevaru 5. plokiga. Lisa 1 joonise järgi asub kavandatavatest tuulikutest nr 8 turbamaardla 6. plokil ja nr 6 asub maardla serval. Maardla alaga kattuvat detailplaneeringu ala idaserva läbivad olemasolevad tehnovõrgud koos nende kaitsevöönditega ja kuni 25 km2 valgalaga Vastja oja koos selle kalda piiranguvööndiga.	Teadmiseks võetud
Informeerime, et kliimaminister on muutnud määrust 27.12.2016 nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“. Muudatus jõustus 22.07.2024. Eelnimetatud määruse järgi ei asu enam detailplaneeringu ala T4 „Hiie taastuvenergiapark“ kaevandamiseks sobival turbaalal. Palume täpsustada KSH programmi.	KSH programmi korrigeeritakse

T4 tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm. Laekunud arvamused ja valla seisukoht arvamuse osas

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
Detailplaneeringu alast umbes 9 m kaugusele jääb lmsi turbatootmisala (Rapm-086, loa omaja AS Mikskaar) mäeeraldise teenindusmaa.	Teadmiseks võetud
Maa-amet nõustub detailplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH programmiga. Palume hoida Maa-ametit kursis detailplaneeringu edasise menetlusega.	Teadmiseks võetud
4. K.O. ja I.O., 14.08.2024	
Infoks, nii et sellele kirjale pole vaja selles etapis vastata aga võimalikeks arenguteks jäädvustada. Osalesin Kehtna vallamajas toimunud T4 teemakäsitlusel ja mulle ei sobinud üldse teemast kõrvale kaldumine lihtsalt põhjendamatult vastu olijate poolt.	Selgitame, et planeeringu menetluses registreeritakse kõik laekuvad kirjad ning antakse neis esitatud ettepanekutele ja seisukohtadele ka vallavalitsuse pooled seisukohad
1. Kui idee võimalike vaatetornide rajamiseks toetuste võimaldamisena oli reaalne siis Tarsi talust lähtub külustaristu (rajatud 2002) Keava rabasse millel on igal aastal neljakohaline arv külastajaid. aastatel 2003-2013 oli mul ka keset raba ca 4 m kõrgune vaatetorn. "ITäna" tahaks seda oma talu territooriumile külustaristu algusesse ja ca 18 m kõrgusena- sellest piisab. Talu ise on ca 4,5 km kaugusel T2 alast aga üle raba oleks vaade olemas.	Teadmiseks võetud
2. Kõige kaitstum ja ohustatum linnuliik kes siinkandis pesitseb on teatavasti kaljukotkas (õigem oleks ikka öelda maakotkas) mis on monogaamne- kui kaaslane hukub on järglaste saamine lõppenud ja seda riski tuleb hinnata tõenäosusega , et risk suureneb T-de valmimisega. Veel pesitseb siin kanakull , konnakotkas ja kogus väiksemaid "tigedaid" tiivulisi .Mõningase sagedusega on näha ka merikotkaid. Minule on kaljukotka olemasolu tähtis kuna selle järgi saab kevadet otsustada. Juba ca 27 aastat olen tähele pannud et kui ma kevade ootuses kotkast esimest korda lendamas näen saabub siiakanti kahe nädala jooksul suur sula. Tänavu täheldasin kotkast 10. 01 ja 12. 01 ja 20. 01 läkski sulaks ja raba sulas kiiresti paljaks ja see on siiamani kõige varasem täheldus. Siit edasi hakkas ei talv- ei kevad periood. Kotkaid lendamas näeme me siin iganädalaselt, tavaliselt paaris aga poja lendama hakates ka kolmekesi. Kuuldavasti kasvatab paar ülesse ainult ühe kuna kahe lennuvõimeliseks toitmiseks ei ole jaksu.	Kaljukotka pesitsemise teavet piirkonnas võetakse arvesse tuuleparkide linnustiku mõju hindamisel
5. TTJA, 12.08.2024 nr 16-6/23-15952-003	
TTJA on tutvunud detailplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH programmiga. TTJA-l ei ole ettepanekuid ega vastuväiteid T4 detailplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH programmi kohta.	Teadmiseks võetud
6. Päästeamet, 16.08.2024 nr 7.2-3.4/5061-1	
Päästeameti Lääne päästekeskuse ettepanekud on järgmised: 1. Planeeringuga tuleb lahendada päästemeeskonna juurdepääs tuulikutele ja päästetehnikaga manööverdamise võimalus;	Lähteseisukohtades on: „määrata tulekustutusvee võtukohad ja vajadusel lisada uusi“, samuti „planeeringuga lahendada kruntidele juurdepääsud“. Lähteseisukohad muutmist ei vaja, töö koostamisel arvestatakse Päästeameti arvamust
2. Planeeringuga tuleb lahendada tuulikuparkide välise kustutusvee tagamise lahendused.	
7. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, 22.08.2024 nr 4-4/24/3335-3	

T4 tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm. Laekunud arvamused ja valla seisukoht arvamuse osas

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus on tutvunud Kehtna valla tuuleenergia arendusalade T1, T2 ja T4 detailplaneeringute lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmidega ning ei esita nendele täiendavaid ettepanekuid või vastuväiteid.	Teadmiseks võetud
8. Kliimaministeerium, 26.08.2024 nr 7-15/24/3743-3	
Täname detailplaneeringu menetlusse kaasamise eest, kuid märgime, et Kliimaministeerium ei pea vajalikuks olla koostööd tegev asutus. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 03.07.2023 korraldusele nr 182 punktile 2 on Maaamet volitatud kooskõlastama maakonnaplaneeringuid, üldplaneeringuid, detailplaneeringuid ning riigi või kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuid planeerimisseaduses sätestatud korras, kui planeeritav maa-ala asub maavarade registris oleval maardlal või selle osal. KSH puhul piisab koostööst Keskkonnaametiga, kes on pädev asutus. Kliimaministeeriumi valitsemisel oleva riigivara osas palume teha koostööd volitatud asutusega, Riigimetsa Majandamise Keskusega. Kliimaministeerium võtab materjali teadmiseks ning ettepanekuid ei esita.	Planeeringu lähteseisukohtasid korrigeeritakse selliseks, et Kliimaministeerium ei ole enam koostöötegitajate seas
9. Põllumajandus- ja Toiduamet, 26.08.2024 nr 6.2-6/5844-1	
Põllumajandus- ja Toiduamet (edaspidi PTA) on tutvunud LEMMA OÜ (registrikood 11453673) poolt koostatud Kehtna valla tuuleenergia arendusala T4 detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmiga, töö versioon: 5.07.2024. PTA poolne seisukoht: 1. Tagada maaparandussüsteemide nõuetekohane toimimine (MaaParS § 47, § 48). 2. Rajatistele asukoha leidmisel arvestada drenaažkuivenduse paiknemisega. Võimalusel vältida ehitamist kollektorite vahetus läheduses (MaaParS § 47 lg 6, § 48 lg 7). Eeltooduga mitteametlikult võib maa-ala jääda püsivalt liigniiskeks või muutuda senisest märjemaks, mis takistab edaspidi maa-ala sihipärasest kasutamist.	Seisukoht on võetud teadmiseks, lähteseisukohtade täiendamise vajadus puudub, kuna seal on üldisemalt esitatud „koostöös Põllumajandus- ja Toiduametiga määrata kindlaks olemasolevad töötavad drenaažisüsteemid ja nende kaitse vajadus“
10. Transpordiamet, 26.08.2024 nr 7.2-1/24/23613-4	
Oleme planeeringu lähteseisukohtadega ning KSH programmiga (Lisa 1) tutvunud ning täiendavaid ettepanekuid ei esita. Palume detailplaneeringu koostamisel ja KSH läbiviimisel arvestada meie 30.11.2023 kirjaga nr 7.2-1/23/23613-2 väljastatud seisukohtadega.	Teadmiseks võetud
11. Elering AS, 28.08.24 nr 12-1/2024/611	
Planeeringualale jääb Eleringi poolt hallatav kaitsevööndiga D-kategooria gaasipaigaldis, mille puhul tuleb arvestada kaitsevööndi alal kehtivate piirangutega. Kaitsevööndi ulatus ja kaitsevööndis tegutsemise kord on sätestatud ehitusseadustiku §70 lõike 8 alusel kehtestatud majandus- ja taristuministri määrusega 25.06.2015 nr 73.	Teadmiseks võetud
Juhime teie tähelepanu asjaolule, et lisaks ehitise kaitsevööndist tulenevatele piirangutele peab uute ehitiste kavandamisel arvestama olemasolevate ehitiste ohutuse tagamiseks vajalike meetmetega.	Teadmiseks võetud

T4 tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm. Laekunud arvamused ja valla seisukoht arvamuse osas

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
<p>Elektrituulikute vahekauguse määramisel D-kategooria gaasitorustikust palume lähtuda Euroopas üldtunnustatud praktikast „UKOPA/GP/013 Edition 1, 17. juuni 2017“. Nimetatud dokumendi kohaselt on vähim horisontaalne kaugus D-kategooria gaasitorustiku ja tuuliku masti vahel poolteise kordne (1,5 kordne) tuuliku masti kõrgus.</p>	<p>Teadmiseks võetud</p>
<p>12. Kaitseministeerium, 30.08.2024</p>	
<p>Allolevates kirjades olete esitanud Kaitseministeeriumile arvamuse avaldamiseks ja ettepanekute esitamiseks T1, T2 ja T4 tuuleenergia arengukavade ning keskkonnamõju strateegilise hindamise programmide lähtekohtad:</p> <p>30.07.2024 nr 7-6/2023/1740-17 31.07.2024 nr 7-6/2023/2230-6 31.07.2024 nr 7-6/2023/2519-7</p> <p>Kaitseministeerium annab teada, et ministeeriumi hinnangul tuuleelektrijaamade püstitamine nimetatud aladele ei avalda negatiivset mõju riigikaitsele ehitistele pärast Mandri-Eesti kompensatsioonimeetmete rakendumist 2025 aastal ja ministeerium ei esita ettepanekuid esitatud dokumentide ja menetluste kohta.</p>	<p>Teadmiseks võetud</p>
<p>13. Mart Reino, Kalbu küla esindaja, Kersti Mäevälja, Vastja küla esindaja, Erki Siitan, Kärpla küla esindaja, kuupäev teadmata</p>	
<p>1. Millistel alustel toimus T4 tuulepargi asukoha valik? Rapla maakonnaplaneering 2030+ ütleb: Rapla maakonda ei ole üleriigilises planeeringus Eesti 2030+ ette nähtud tuulikuparkide rajamist. Tuuleresursi vähesuse tõttu maakondliku tähtsusega tuuleparke maakonnaplaneeringus ei kavandata. „Kohalike omavalitsuste tuule- ja päikeseenergia käsiraamat“ soovitab: Vastavalt Üleriigilisele planeeringule sobivad tuuleparkide rajamiseks maismaal Eestis eelkõige endised kaevandusalad ning muud aktiivsest inimkasutusest väljapoole jäävad alad ja kohad, mis võimaldavad tuuleenergia kasutamist integreeritud lahendustes. Tuule- ja päikeseenergia rajamiseks on eelistatud üldiselt jäätmaad, nagu endised karjäärid ja kasutusest väljalangenud tööstusalad. Samuti sobivad teistest paremini olemasolevad tööstusalad ning nende ümbrus. Kehtna valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu avaliku väljapaneku järgse arutelulise protokollist 2021 a. oktoobris võib lugeda : KSH käigus tehtud töö tulemusena selgus, et Kehtna ümbruses ei ole tuuleparkideks sobivaid alasid, arvestades nii asustusest kui looduslike elupaikade jm tulenevaid piiranguid. Eesti Ornitoloogiaühing ning Kotkaklubi ei soovita mastaapsete tuuleparkide arendust metsastele aladele kuna seal ei ole võimalik vältida häiringut linnustikule. Seetõttu jääb kohalikele elanikele arusaamatuks, miks väga mastaapne T4 tuulepark planeeritakse eirates erinevate ekspertide soovitusi maakonnaplaneeringus ettenähtud rohevõrgustiku alale ?</p>	<p>T4 tuulepargi asukohavalik tehti Kehtna valla üldplaneeringu koostamisel. Üldplaneeringu koostamine oli avalik ja erinevaid asjaomaseid asutusi kaasav protsess. Aukohavaliku tegemisel arvestati nii asustuse paiknemise kui erinevate keskkonnakaitse kitsendustega. Kõik tuulealad kuhu praegu tuuleparke detailplaneeringutega kavandatakse olid tuulealadena käsitletavad ka kogu üldplaneeringu lahenduse menetluse perioodi ja kõigil üldplaneeringu lahendust tutvustavatel aruteludel räägiti ka tuulealade paiknemisest näidates juurde kaardipilti ja selgitades kus miski asub. Kehtna aleviku vahetus läheduse üldplaneeringus tuulealad määratud ei ole. Hetkel menetluses olev T4 ala detailplaneeringu ala jääb u 4,7 km kaugusele Kehtna alevikust, mis Kehtna valla mõistes on pigem kaugel. Kuna viidatud protokoll on koostatud memo stiilis (kokkuvõtlikult), siis võib antud lauset eraldi vaadates tõepoolest lugeda nagu Kehtna vallas puuduksid tuulepargi alad. Kui aga lugeda protokoll tervikuna, siis on selgelt</p>

Esitatud arvamus	Seisukoht
	<p>aru saada, et tuuleparkide alade valiku teemast anti ülevaade ning kohalolijad said igati aru, et Kehtna valda tuulepargi alad üldplaneeringuga määratakse. Küll aga ei näe üldplaneering ette ühtegi tuulepargi ala Kehtna alevi vahetusse lähedusse</p>
<p>2. Kuidas toimub T4 tuulepargi mõjualasse jäävate elanike/ majapidamiste teavitamine ja kaasamine? 18.10.23 võtab vallavolikogu vastu otsuse algatada detailplaneering ja KSH Hiie T4 taastuvenienergiapargi alal. Samal volikogu istungil väidab valla ehitusspetsialist, et kogukond ei ole avaldanud soovi enne detailplaneeringu algatamist pidada eelkoosolekut. Millistele alustele see väide tugineb? Kehtna vald käsitleb T4 arenduse otsese mõjualana järgmisi külasid: Hiie, Haakla, Vastja, Rõue, Põllu küla. Vastavalt Keskkonnatasude seaduse § 55³ on otsese mõjualaks üle 250 meetri kõrguse tuuliku puhul 3 km. Sellest tulenevalt jäävad mõjupiirkonda hinnanguliselt pool Kalbu külast, terve Kärpla küla ning kokku kõigi külade peale u. 80 majapidamist. Kas ja kuidas on neid majapidamisi teavitatud ja inimesi kaasatud?</p>	<p>Lähtudes planeerimisseadusest teavitati planeeringu algatamisel eraldi kirjaga kõiki planeeringuala sees olevate maaüksuste omanikke ja piirinaabreid, eelnevale lisaks toimus teavitamine lehekuulutuste ja valla kodulehe abil. Edaspidi saadetakse lisaks avalikele teabevahenditele e-aadressile teavitust maaomanike, kelle maa on kolme kilomeetri ulatuses elektrituulikust ning isikutele, kes on avaldanud soovi olla planeeringumenetlusse kaasatud</p>
<p>3. Kuidas tagatakse KSH erapooletus? Detailplaneeringu kehtestamiseks viiakse läbi KSH, mis peaks kõiki tuulepargi rajamisega kaasnevaid kumulatiivseid mõjusid hindama, pakkuma välja leevendusmehhanisme ja alternatiivseid lahendusi. Kuna KSH tellib KOV, maksab kinni arendaja ning viib läbi sama ekspert, kes 2021.a. väitis, et Kehtna ümbruses ei ole tuuleparkideks sobivaid alasid, siis tekib õigustatud kahtlus keskkonna mõjude hindamise erapooletuses. KSH aruandega proovitakse keskkonnale väga olulisi mõjusid näidata vähem olulistena, mis annab võimaluse tuulepargi arendus läbi suruda. Paratamatult selline suuremahuline projekt mõjutab tugevalt meid ümbritsevat looduskeskkonda ning seeläbi ka meie oma elukeskkonda. Looduskeskkonna puhul on läbi maastiku killustamise tulemuseks pöördumatu liigirikkuse vähenemine, mis puudutab nii linnustikku, loomastikku kui taimestikku. Esineb mitmeid uuringuid selle kohta, et tuulegeneraatorite läheduses elamine võib põhjustada inimestel pikaajalisi tervisekahjustusi nagu näiteks unehäireid, ärevust kui ka stressi, aga ka füüsilise tervise halvenemist. Praktikast saab tuua näiteid, kus muutused loodus- ja elukeskkonnas väljenduvad otseselt ka eraomandis oleva kinnisvara hinna languses.</p>	<p>Detailplaneeringu ja selle mõjude hindamise koostamine toimub koostöös riigiasutustega läbi avaliku protsessi. Erinevad ametkonnad jälgivad planeeringu koostamisel, et vastava ametkonna poolt kureeritav valdkond oleks asjakohaselt käsitletud. KSH juhteksperdi ülesanne on kaasata erinevaid vajalikke spetsialiste, tugineda teadusandmetele ning selle alusel tagada asjakohaste mõjude erapooletu hindamine ja esitada meetmed, mis aitavad vältida olulist ebasoodsat keskkonnamõju. Planeeringu koostamisel võetakse arvesse KSH tulemusi. Planeeringu ja selle KSH hanke korraldaja ehk tellija on vald, läbi koostöö ja avaliku menetluse tagataksegi, et planeeringu koostamisel ja KSH tegemisel ei oleks võimalik teha erapoolikuid otsuseid</p>
<p>4. Millist kasu saavad T4 tuulepargist mõjualasse jäävad elanikud? Tuulepargi ehitus kestab nähtavasti mitmeid aastaid ning selle ehitusaegse häiringu mõju ulatus ja kestvus ei ole teada. Eeldatavasti alustatakse väga mastaapsete juurdepääsuteede võrgustiku rajamisega, mis toob kaasa liiklustiheduse hüppelise kasvu (Kehtna-Lokuta teel) suurte karjääri ja teedehitus masinate igapäevase liikumise näol. Võib eeldada, et ehitusjärgne häiring on kordades hullem juba valminud ehitise olemasolust.</p>	<p>Selgitame, et tuulikute puhul kehtib nn talumistasu ehk keskkonnatasude seaduse alusel kehtiv keskkonnahäiringu tasu, mida makstakse alates tuuleelektrijaama ehitamise alustamise teatise registreerimisest kuni tuuleelektrijaama tema asukohast eemaldamiseni</p>

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
<p>Mõjualasse jäävatele elanikele ei ole selgitatud ehitusjärgse häiringu leevendamist või kompenseerimist ega antud projekti kasu kohalikele kogukondadele.</p>	
<p>Kokkuvõtvalt oleme arvamusel, et sellisel kujul T4 tuulepargi arendus ei ole meile vastuvõetav. Meie ühised ettepanekud : 1. Soovime kõigi T4 mõjualasse jäävate kinnistute elanike teavitamist tuulepargi arendusprojektist ning nende esindajate sisulist kaasamist otsustamisprotsessidesse.</p>	<p>Lähtudes planeerimisseadusest teavitati planeeringu algatamisel eraldi kirjaga kõiki planeeringuala sees olevate maaüksuste omanikke ja piirinaabreid, eelnevale lisaks toimus teavitamine lehekuulutuste ja valla kodulehe abil. Edaspidi saadetakse lisaks avalikele teabevahenditele e-aadressile teavitus maaomanike, kelle maa on kolme kilomeetri ulatuses elektrituulikust ning isikutele, kes on avaldanud soovi olla planeeringumenetlusse kaasatud</p>
<p>2. Soovime KSH aruande ja vajalike (linnustiku jm.) uuringute paikapidavust kaasates sõltumatuid eksperte.</p>	<p>Planeeringu ja selle KSH hankija ehk tellija on vald. KSH läbiviimiseks on töövõtja moodustanud töögrupi kuhu kuuluvad eri valdkondade eksperdid. Ekspertgrupi piisavat pädevust hindavad muuhulgas KSH programmi läbi vaatavad ametiasutused. Valmimisel vaatavad KSH aruande ja selle raames valminud alusuuringud samuti läbi eri valdkondi koordineerivad ametkonnad. Sellise menetlusega tagatakse KSH ja läbiviidud uuringute piisavus ja usaldusväärsus. Vallavalitsusel puudub alus arvata, et eksperdid ei oleks sõltumatud</p>
<p>3. Soovime läbi viia T4 mõjualasse jäävate kinnistute kinnisvara hindamise ning arutada läbi mõistlikud leevendusmeetmeid ning õiglased talumistasud.</p>	<p>KSH aruandes antakse ülevaade tuuleparkide lähialal esinenud kinnisvara väärtuse muutusest lähtuvalt läbiviidud vastavasisulistest uuringutest maailmapraktikas. Eraldi kõigi piirkonna kinnistute kinnisvara hindamist ei teostata. Selgitame, et Eestis puudub süsteem, mis näeks ette erinevate objektide (teed, raudteed, karjäärid, tuulikud jms) tõttu muutuva kinnisvara väärtuse muutuse kompenseerimist. Tuulikute puhul on keskkonnatasude seaduses kehtestatud keskkonnahäiringu tasu. Vallal puudub õigus kohalikul tasandil täiendavaks talumistasu kehtestamiseks.</p>
<p>4. Soovime vajadusel kasutada oma õiguste kaitseks õigusabi teenust ning teavitada ajakirjandust.</p>	<p>Kõigil isikel on põhiseaduslik õigus pöörduda nii õigusabi kui ajakirjanduse poole</p>

T4 tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm. Laekunud arvamused ja valla seisukoht arvamuse osas

Esitatud arvamus	Seisukoht
<p>P.S. Kogukonnaga suhtlemise põhitõed on välja toodud Eesti Arenguseire Keskuse poolt avaldatud artiklis "Kuidas lepitada kogukondi tuuleparkide rajamisega?" https://arenguseire.ee/pikksilm/kuidas-lepitada-kogukondi-tuuleparkide-rajamisega/?fbclid=IwY2xjawE8JjR-leHRuA2FlbQlxMQABHSh85t0xq9NRY8jeo2mXYij9pYeiApuu-45Um7gv4jGDBAvQOXESV2amaA_aem_qsZOI8uF7N4tTNUUp3aAatw</p>	<p>Täname viitamast. Täna seks kehtivasse keskkonnatasude seadusesse on sisse kirjutatud esimesed kaks meetet – protsent tuulepargi tuludest tuleb omavalitusele, millest kuni 50% tuleb kas kahe või kolme (kaugus sõltub tuuliku kõrgusest, 250 m on piiriks) kilomeetri naabruses olevatele elanikele.</p> <p>Kaasomandi saamine ei ole välistatud arendajate poolt. Lahendused neli ja viis ei ole omavalitsuse poolt ellu viidavad enne tuuleparkide rajamist ja lisatulu saamist. Planeeringu protsessi käigus tuleb täiendavaid arutelusid, milleks varutakse rohkem aega, kui seda oli tutvustava arutelul, kus inimesed aga laskusid juba sisulisse diskussiooni</p>
14. Muinsuskaitseamet, 30.08.2024 nr 5.1-17.5/1552-1	
<p>Muinsuskaitseamet on tutvunud esitatud dokumendiga „Kehtna valla tuuleenergia arendusala T4 detailplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm“.</p> <p>Kultuuripärandit käsitletakse dokumendi kahes peatükis: ptk 2.8 Kultuuripärand; ptk 3.4.8 Võimalik mõju kultuuripärandile. Esitatud informatsioon on asjakohane ja piisav.</p> <p>Muinsuskaitseamet nõustub dokumendi sisuga esitatud kujul.</p>	<p>Teadmiseks võetud</p>
15. T.S., 31.08.2024	
<p>Ettepanekud ja küsimused Kehtna valla tuuleenergia arendusala T4 detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi (versioon: 5.07.2024) kohta.</p> <p>1) Lk 47 KSH programmi eelnõus: "DP lähteseisukohtade ja KSH programmi (koos esitatud ettepanekutega) --- avalikustamine veebilehel --- september 2024"</p> <p>Ettepanek: avalikustada KSH programm avaliku väljapaneku käigus (KeHJS § 37 kirjeldatud viisil). Senine KSH programmi avalikustamine on olnud pigem juhuslik ja kaasamine suunatud pigem kitsale ringile inimestele. Laiema ringi ja keskkonnaorganisatsioonide kaasamisega oleks võimalik saada rohkem asjatundlikku tagasisidet.</p> <p>Lk 46: "KMH programmi ja aruande avalikustamistest teavitatakse Ametlike Teadaannete, ajalehtede ja kohalike omavalitsuste veebilehtede vahendusel."</p> <p>Kas KSH programmi avalikustamisest teavitatakse väljaandes Ametlikud Teadaanded?</p>	<p>Planeeringu lähteseisukohtade ja KSH programmi avalikustamine on kahe-etapiline: kõigepealt avalikustatakse lähteseisukohtade ja KSH programmi eelnõu (august 2024), saadud tagasiside alusel tehakse lähteseisukohtade ja KSH programmi täiendused ning avalikustatakse lõppversioon. Selle lõppversioonina peeti silmas esitatud 2024. a septembrit.</p> <p>Selgitame, et planeeringule koostatava keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi avalikustamine käib planeerimisseaduse alusel (mitte KeHJS alusel). Planeerimisseadus ei näe ette KSH programmi avalikustamise teate avaldamist AT-s. Vastav lause korrigeeritakse KSH programmis</p>

T4 tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm. Laekunud arvamused ja valla seisukoht arvamuse osas

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
<p>2) Ettepanek: kasutada mõju hindamisel looduskaitse, looduskaitsebioloogia ja kaitsealade (sh Natura alade) ning rohevõrgustiku eksperte. KMH programmi eelnõust ei nähtu, et selliste pädevustega inimesed osaleks ekspertidena mõjude hindamises. Lisaks tuleks KSH programmis välja tuua töös osalevate linnustiku ekspertide haridus.</p> <p>Lk 44: "Mõjud looduskeskkonnale, sh rohevõrgustikule ja kaitsealadele" hindaja: Tehnikateaduse magister geodeesia, kinnisvara- ja maakorralduse erialal, bakalaureus maastikukujunduse erialal. Pädevus: Läbinud tarkvara WindPro tootjapoolse koolituse 2022. aastal Lääne-Nigula valla eriplaneeringu KSH esimese etapi aruande eelnõu (mõju looduskeskkonnale).</p>	<p>KSH ekspertgrupi koosseisu ja pädevuse kirjeldusi täiendati vastavalt laekunud ettepanekutele</p>
<p>3) Selgitada põhjalikult lahti Natura hindamise meetodika ja rohevõrgustikule avalduva mõju hindamise meetodika, et mõista, kas see on piisavalt põhjalik.</p>	<p>Natura hindamine on selgelt reguleeritud mõju hindamise valdkond, mille läbiviimisel lähtutakse asjakohastest juhenditest^{1, 2}. Kuna meetodika on vastavates juhendmaterjalides põhjalikult kirjeldatud, siis seda KSH programmis eraldiseisvalt ei kirjeldata.</p> <p>KSH programmi ptk 3.4.4 täiendati rohevõrgustiku mõju hindamismetoodika täpsema kirjeldusega</p>
<p>4) Uurida detailplaneeringu mõjualasse jäävate asulate elanike meelsust ja kui lähedal elavad inimesed ei toeta tuulepargi rajamist, siis loobuda rajamise plaanidest.</p>	<p>Planeeringuala ja sellega piirneva ala elanike, maaomanike ja teiste isikute meelsus selgub planeeringu koostamise käigus. Algatatud planeeringu eskiislahendusele korraldatakse avalik väljapanek ning arutelu, hiljem toimub arvamuste küsimine ja kooskõlastamine, sellele järgneb volikogu poolt vastu võtmine ja avalik väljapanek. Seega selgub meelsus konkreetse lahenduse osas, mitte ei korraldata eraldi meelsusuuringut</p>
<p>5) Selgitada arenduseks vajalike maavarade hulka ja kust need võetakse ning arvestada seda alternatiivide kaalumisel. Maavarade kaevandamine laiendab tegevuse mõjuala.</p>	<p>KSH programmi lisatakse, et KSH aruande koostamisel analüüsitakse tuulepargi ehitamisega kaasnevat loodusressursside tarvet ja antud ressursside varustuskindlust piirkonnas</p>

¹ Kutsar, R.; Eschbaum, K. ja Aunapuu, A. 2019. Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis. Tellija: Keskkonnaamet.

² Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Natura ET 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine. Meetodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta. ET Brüssel, 28.9.2021 C(2021) 6913 final.

Esitatud arvamus	Seisukoht
<p>6) Imsi (kaartidel ka Lelle) raba ja järv on kõrge puhkeväärtusega matkamiskoht ja ajaveetmiskoht, tuleks välja selgitada kuidas mõjutaks kavandatavad tuulikud ala kasutamist puhkamiseks ja loodushariduse seisukohast. Seda arvestada ka alternatiivide kaalumisel. Tuleb ka arvestada, et praegu Imsi raba kõrval toimuv turba kaevandamine on on Natura ala (Kõnnumaa hoiuala, Kõnnumaa loodusala, Kõnnumaa-Väätsa linnuala) kahjustav, kaevanduse tarvis rekonstrueeritud kuivendussüsteem kuivendab Natura ala ja kaevandamine rikub ka Natura ala veerežiimi, ometigi sellist tegevust lubati ja lubatakse.</p> <p>Samamoodi oleks oluline välja selgitada, kas tuulikud paistaks Imsi järve ääres, Paluküla ja Kastna hiemäele, kas öine tuulikute valgustus paistab nendesse kohtadesse. Kuidas mõjutaks kavandatav arendus Vastja külas asuvat looduslikku pühapaika ja selle kasutamist jne.</p>	<p>Visuaalse mõju hindamisel võetakse arvesse teie ettepanekut ja Imsi raba ning järv lisatakse analüüsitava teepunktidenä</p>
<p>7) Lk 25: Tuuleenergia arendusalale T4 ja selle mõjualasse (taimestiku osas mõjualana käsitletud 300 m ulatust ala) ei jää I, II ega III kategooria kaitsealuste taimeliikide kasvukohtasid. (Joonis 6) ja lk 33: Lisaks teostatavale uuringule taimestikule avalduva mõju hindamiseks koondatakse andmebaasides (eeskätt EELIS (Eesti looduse infosüsteem), Keskkonnaagentuur) olemasolev andmestik metsa vääriselupaikade, loodusdirektiivi elupaigatüüpide ja kaitsealustetaimeliikide leiukohtade osas.</p> <p>Alati tuleb kaitsealuste liikide puhul hinnata, kas alad on läbi uuritud. Oluline oleks lisaks EELIS andmebaasile vaadata kõikide liigirühmade osas ka eElurikkuse ja loodusvaatluste andmebaasi (LVA) ning eraldi ELF-i andmebaasi EELIS andmebaasis. Näiteks Eestimaa Looduse Fondi soode inventuuri käigus leitud kaitstavaid liike ega ka elupaiku riigiasutused ei kandnud kaitstavate liikide ja Natura elupaikade kaardikihile.</p>	<p>Selgitame, et KSH programm näeb ette detailplaneeringu alal kaitsealuste taimede võimalike seniteadmata kasvukohtade leidmiseks inventuuri läbiviimist</p>
<p>8) Joonis 6 järgi kattub detailplaneeringuala siirdesoo (7120) elupaigaga. Milline on mõju sellele elupaigale ja seal kasvavatele liikidele? Kuidas seda hinnatakse, kas hindamisel osaleb vastava ala ekspert?</p>	<p>Selgitame, et KSH käigus läbiviidava taimestiku uuringu raames selgitatakse detailplaneeringualal esinevate loodusdirektiivi elupaigatüüpide reaalne esinemine, paiknemine ja seisund. Üldpõhimõttena nähakse ette ka väljaspool kaitsealuseid alasid paiknevate heas seisus loodusdirektiivi elupaigatüüpide maksimaalne säilitamine ning esitatakse meetmed (nt kaugus, ehituslikud meetmed vms), mille rakendamisel on tagatud elupaigatüübi eraldise maksimaalne säilimine. Vastavad hinnangud antakse taimestiku uuringus, mida viib läbi Nordic Botanical OÜ (https://nordicbotanical.ee/inventuurid/)</p>
<p>9) Lk 25: "Tuuleenergia arendusala T4 ei kattu I kategooria kaitsealuse loomaliigi elupaikadega. Arendusalale lähim I kategooria kaitsealuse liigi elupaik jääb u 1,3 km kaugusele (must-toonekurg (Ciconia nigra, KLO9130908))."</p> <p>Lk 26: Tuuleenergia arendusala T4 ei kattu II kategooria kaitsealuse loomaliigi elupaikadega."</p>	<p>Selgitame, et antud detailplaneeringuala puhul on selle põhimõtteline sobivus tuulepargi asukohaks määratud Kehtna valla üldplaneeringus. Üldplaneeringu koostamisel on tehtud koostööd pädevate riigiasutustega ja</p>

Esitatud arvamus	Seisukoht
<p>LK 26: "Lähtudes Eesti Ornitoloogiaühingu (EOÜ) ja Kotkaklubi poolt 2022. a lõpus valminud maismaalinnustiku analüüsist¹² on detailplaneeringu ala osas välja toodud kattuvus analüüsi kohaste tsoon 1, tsoon 2 ja tsoon 3 aladega (Joonis 7). Analüüsi kohaselt on tsoon 1 liigi elupaik, kodupiirkonna tuumala või rändekoridor, kuhu tuulikute püstitamine põhjustab negatiivse mõju. Tsooni 1 kattuvatele aladele ei pruugi olla võimalik tuulikuid kavandada. Kui seda tehakse, tuleb erandit eeluuringu ja teadusandmete alusel veenvalt põhjendada. Maismaalinnustiku analüüsi puhul on tegu soovitusliku dokumendiga, kuid selle alusel on võimalik kaardistada tähelepanu vajavaid liike ja uuringuvajadusi.</p> <p>Täpsem ala linnukaitseliste piirangute vajadus tuleb selgitada KSH koostamiseks läbiviidava linnustiku uurinuga (vt ptk 3.4.1.1.2). "Alati tuleb kaitsealuste liikide puhul hinnata, kas alad on läbi uuritud, seetõttu ei ole kindel, kas alal võivad elada metsised jne.</p> <p>Arvestades maismaalinnustiku analüüsi ja joonisel 7 toodud tsoone on vaja tuulepargi rajamist eeluuringu ja teadusandmete alusel veenvalt põhjendada. Seda tuleks teha enne tuulepargi detailsemat kavandamist.</p> <p>Arvestada tuleb ka seda, et kui hetkel haruldasi liike ala ei asusta, siis võivad need ala asustada edaspidi. Kuidas tagatakse, et eksperdid suudavad selgitada välja haruldaste liikide esinemise alal, sh metsiste ja must-toonekure elupaigakasutuse ning alade sobivuse nende jaoks, sellest peaks olema programmis pikemalt kirjutatud.</p>	<p>leitud, et ala on põhimõtteliselt sobiv tuulepargi rajamiseks.</p> <p>KSH programmis täiendati linnustiku uuringu metoodika kirjeldust. Linnustiku uuringu mahu määramisel on lähtutud üle-eestilises maismaalinnustiku analüüsis soovitatud uuringumahust</p>
<p>10) Lk 34: Tuuleenergia arendusalale lähimad Natura 2000 alad on järgmised: u 1 km kaugusel ida suunas paiknevad Kõnnumaa-Väätsa linnuala (RAH0000086) ja Kõnnumaa loodusala (RAH0000562), u 1 km Natura loodusalade puhul on üldjuhul mõjuala ulatuseks hinnatud 100 m loodusalast .</p> <p>Lause 2. pool pole arusaadav. Arvestades, et Natura aladel elab ka tundlikke loomaliike, seal asuvad loodusdi- rektiivi elupaigad, siis võib arvestades tuulikutega kaasnevaid häiringuid mõjuala ulatuda kilomeetriteni.</p>	<p>Lause korrigeeriti.</p> <p>Selgitame, et Natura hindamise puhul lähtutakse mõju hindamisel kitsalt konkreetse Natura ala kaitse eesmärgist. Natura loodusalade puhul on kaitse-eesmärgiks valdavalt taimekooslused ja taimeliigid. Sellest lähtuvalt on tuuleparkide rajamise mõjuala Natura loodusalade suhtes väike (märgade koosluste puhul kuni 250 m) ja antud juhul ühtegi loodusala mõjualasse ei jää. Küll aga jääb T4 tuulepargi linnustiku mõju alasse Kõnnumaa-Väätsa linnuala, mille suhtes KSH aruandes ka Natura asjakohane hindamine läbi viiakse</p>
<p>11) Lk 35: "Kehtna valla üldplaneeringu KSH raames on teostatud tuulepargi asukoha valiku suhtes Natura asjakohane hindamine. Hindamist täiemahuliselt siin ei korrata, see on leitav ÜP KSH aruandest. ÜP KSH asjakohases hindamises on välistatud alale tuulepargi rajamisega kaasnev mõju teistele linnuala kaitseesmärgiks olevatele liikidele va must-toonekurg ja teder."</p> <p>Üldise planeerimisdokumendi Natura hindamine ei asenda detailplaneeringu mõjude hindamist. Natura hindamine peab sisaldama detailseid uuringuid ja analüüse Natura ala elupaikade ja elustiku kohta ja seda peavad tegema vastavate valdkondade erialaekspertid.</p>	<p>T4 tuulepargi linnustiku mõju alasse jääb Kõnnumaa-Väätsa linnuala, mille suhtes KSH aruandes ka Natura asjakohane hindamine läbi viiakse</p>

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
<p>12) LK 37: "KSH käigus hinnatakse mõju rohevõrgustiku sidususele eksperthinnangu vormis." Kes seda teeb, milline on tema ettevalmistus (haridus, töökogemus) ja kas see on piisav?</p>	<p>KSH ekspertgrupi koosseisu ja pädevuse kirjeldusi täiendati vastavalt laekunud ettepanekutele.</p> <p>Rohevõrgustiku mõju hindamist viib läbi KSH juhtekspert Piret Toonpere, ekspert omab loodusteaduse bakalaureusekraadi keskkonnatehnoloogia eriala ökosüsteemide tehnoloogia suunal, on töötanud keskkonnakorralduse valdkonnas 16 aastat ning sealjuures teostanud mitmeid rohevõrgustiku analüüse ja eksperthinnanguid. Ekspert võtab rohevõrgustiku analüüsi koostamisel arvesse ka töögrupis osalevate teiste ekspertide sisendit linnustiku, nahkhiirte ja taimestiku osas</p>
<p>13) 3.4.8 Võimalik mõju kultuuripärandile Lk 44: "Tuuleenergia arendusalal T4 ega selle lähipiirkonnas ei paikne muinsuskaitsealade alusel kaitstavaid objekte, samuti ei paikne alal pärandkultuuri objekte ega Kehtna valla üldplaneeringuga määratud arheoloogiatundlike alasid, mistõttu ei ole vajalik hinnata KSH edasises etapis mõju kultuurimälestistele, pärandkultuuriobjektidele ega arheoloogiatundlikele aladele." Mõju pärandkultuurile ja kultuuripärandile tuleks siiski hinnata. Esiteks võib alal siiski olla ajaloolisi ja kultuurilisi väärtusi, mida pole avastatud, kuid mis võiksid hävineda taastuvenergiapargi rajamisega. Teiseks tuleks hinnata mõju väljaspool detailplaneeringuala asuvale kultuuripärandile. Loodus- ja kultuuripärand on omavahel tihedalt seotud, eriti looduslike pühapaikade puhul, aga ka muudel juhtudel. Väga oluline on selgitada välja mõju looduslikele pühapaikadele. Antud piirkonnas läbi viidud pühapaikade uuringud ei ole tehtud nii põhjalikult, et nende käigus oleks leitud kõik ajaloolised looduslikud pühapaigad, pole tehtud täiemahulist uuringut (sh inimeste küsitlemist), uuritud on peamiselt arhiiviallikate põhjal.</p>	<p>Mõjude hindamisel ei viida läbi eraldi pühapaikade uuringut kohalikke inimesi intervjuerides vaid tugineakse mõned aastad tagasi läbi viidud uuringule, mille sisend on jõudnud avalikesse andmebaasidesse ning mille alusel ei ole T4 alal looduslike pühapaikade, lähimad on Vastja ja Hiie külates. Kui teil on esitada täiendavaid andmeid, siis palun esitada need piret@lemma.ee</p>
<p>14) Lk 40: 3.4.11 Kumulatiivse mõju võimalikkus, arvestades teiste ümbruskonna arendusprojektidega. Tuleks hinnata mõjusid suuremal alal rohevõrgustikule, elustikule, kaitsealadele, sh arvestada ka naabervaldades ja kogu Eestis kavandatavaid tegevusi ning välja selgitada, kas Eestis leidub sobivamaid alasid tuuleenergia arendamiseks, et katta riigi energiavajadus. Elektrienergia eksport loodusväärtuste vähenemise hinnaga ei ole kindlasti loodussäästlik tegevus.</p>	<p>Selgitame, et tegu on konkreetsele alale detailplaneeringu koostamisega. Sellest lähtuvalt ei analüüsita antud planeeringu raames Eestis sobivate alade leidumist tuuleenergia arendamiseks. Antud ala põhimõtteline sobivus on leitud Kehtna valla üldplaneeringu koostamisel. Alale rajatava tuulepargi suurus ja käitamistingimused selguvad planeeringu ja selle mõjude hindamise koostamisel</p>
<p>15) Alternatiivide hindamisel tuleks kaaluda ka madalamate tuulikute alternatiivi, millel oleks väiksemad mõjud. Tuleks kaaluda alternatiive tuulegeneraatorite püstitamiseks maanteede äärde (arvestades talviti</p>	<p>Selgitame, et madalamate tuulikute puhul on reeglina ka nende tootlus väiksem ja sama energiahulga tootmiseks</p>

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
<p>jäähuga), endistele karjäärialadele ja tööstusparkidesse, võrrelda mere ja maismaatuuleparkide mõju, erinevate kavandatavate maismaatuuleparkide mõju omavahel ja valida vähem kahjustav alternatiiv.</p>	<p>tuleks rajada rohkem tuulikuid. Tuulikute kõrgust vaadatakse mõjude hindamise kontekstis eeskätt kui leevendavat meetet. Juhul kui mingis mõjuvaldkonnas osutub, et tuulikute kõrguse vähendamine on mõju vähendamiseks vajalik, siis vastav soovitus antakse</p> <p>Selgitame, et tegu on konkreetsele alale detailplaneeringu koostamisega. Sellest lähtuvalt ei analüüsita antud planeeringu raames teiste sobivate alade leidumist tuuleenergia arendamiseks. Selgitame, et Eesti taastuvenergiaalaste eesmärkide saavutamiseks näeb energiapolitika ette nii maismaa- kui ka meretuuleparkide arendamist. Eesmärgiks on, et aastaks 2030 on Eestis vähemalt 1310 MW ulatuses maismaatuuleparke</p>
<p>16) Kas tuulikud rajatakse metsaaladele ja heinamaadele, kus raadataks mets ja kaoks elupaigad, kui palju turbamullaga alale? Kas kavandatakse tuulikuid rajada soisele alale ja kas see on mõistlik? Mitme tuuliku asukohta pärast on vaja metsa raadata? Kas need tuulikud saaks jätta ehitamata? Kas selline tegevus on kooskõlas taastuvenergia direktiiviga?</p>	<p>Tuulikute täpsed asukohad selguvad detailplaneeringu koostamise ja selle mõjude hindamise käigus, sh pööratakse tuulikute asukohtade valikul tähelepanu nii looduskoslustele kui pinnase veerežiimile. KSH aruandes esitatakse taimestiku eemaldamise ja metsa raadamise mahud.</p> <p>Tuuleparkide rajamine on kooskõlas taastuvenergia direktiiviga</p>
<p>17) Tuleks läbi viia uuringud, kuidas tiivikud muuta lindudele ja nahkhiirtele nähtavamaks (üks tiib musta värvi, valgustus, generaatori seiskamine, kaamerate abil selgitamine, kui linnuparved on läheduses jt)?</p>	<p>Selgitame, et mõjude hindamise üheks oluliseks osaks on leevendavate meetmete kavandamine. Teie kirjeldatud meetmed on kõik kasutatavad tuulikute mõju vähendamiseks linnustikule ja kõiki neid meetmeid kaalutakse ning antakse KSH aruandes soovitusi sobilike rakendamiseks lähtudes alal esinevatest linnuliikidest</p>
<p>18) Kuhu viidaks ja mida tehtaks ca 40 a pärast demonteeritud tuuliku osadega? Kes lammutaks tuulikud ja taastaks loodusliku olukorra, kui tuulikute kasutamine lõpeb?</p>	<p>KSH aruandes antakse tuulepargi kasutuse ja likvideerimisega kaasnevast jäätmetekkest ülevaade</p>
<p>16. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, 06.09.2024 nr 14-3/3643-1</p>	
<p>Tutvunud esitatud materjalidega, märgime järgmist.</p> <p>1. Peatükis 1.6.3 „Rapla maakonnaplaneering 2030+ (kehtestatud 18.07.2013)“ on sattunud viga, sest viidatud lingilt leitav maakonnaplaneering on kehtestatud 13.04.2018.</p>	<p>Viga parandatakse</p>

T4 tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm. Laekunud arvamused ja valla seisukoht arvamuse osas

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
2. Lähteseisukohtades ja KSH programmis kasutatakse segamini mõisteid–tuuleenergia arendusala ja tuuleenergia arenguala. Palume mõiste üle vaadata ning selguse huvides nimetada alasid ühe nimetusega.	Mõisted ühtlustatakse